

**Dilqəm
ƏHMƏD****II Yazı**

Yazımızın birinci bölümündə bəhs etdiyimiz kimi Məhəmmədəmin Rəsulzadə 1947-ci ildə Avropadan Ankaraya gəldikdən sonra onun yanında yer alan şəxslərdən biri də Qaraca ailəsindən Əhməd bəy idi. O, Azərbaycan Kültür Dərnəyinin (AKD) təsis qurultayında iştirak edib, cəmiyyətin rəsmi orqanı olan "Azərbaycan" jurnalının inkişafında yer alıb. AKD-nin ilk rəsmi qurultayını belə xatırlayırdı: "O yığıncağa çatılan ən gənc heyət biz idik. 10-15 nəfər olardıq. Məhəmməd Altunbəy bir yanına, Dr.

AKD-nin fəaliyyət istiqamətində Güney Azərbaycan məsələsi önəmli yer tutduğu üçün Qaraca bu sahədə xüsusi aktivlik göstərmişdir.

Əhməd bəyin ən qiymətli yazılarından biri 1982-ci ildə Müsavat Firqəsinin qurucu üzvlərindən, Cümhuriyyət Parlamentinin üzvü Məhəmmədəli Rəsulzadə haqqında qələmə aldığı məqələdir. Bu yazısında o, həm Məhəmmədəli bəyin həyatı, həm də firqənin quruluş tarixi ilə bağlı önəmli məlumatlar verib. Məqələsində onun xatirələrindən maraqlı iqtibaslar gətirən Qaraca Məhəmmədəli Rəsulzadənin vəfatını Azərbaycan qalasının böyük bir bürcünün yığılması kimi dəyərləndirib.

Əhməd bəy 1984-cü ildə Rəsulzadənin doğumunun 100-cü ildönümünü münasibətlə "Azərbay-

"O, duruşu ilə əski türk bəylərini xatırladardı" Bir mücahidin ömür yolu

Əziz Alpautu digər yanına alan Dr. Həmid Ataman mənə savaşa hazırlanan tarixi qəhrəmanlarımızı xatırladırdı. Ovuclarımızın içi parçalanana qədər bu tarixi səhnəni alqışlamaqdan yorulmadıq."

1 aprel 1952-ci ildə dərnəyin rəsmi mətbu orqanı olan "Azərbaycan" jurnalının ilk sayı çap olunub. Jurnalın ilk materialı da məhz Ə. Qaracanın "Buludlar" adlı şeiridir. Dərnəyin sonrakı saylarında da onun çoxsaylı şeirləri, məqalələri, bəyanatları, çıxışlarının mətnləri yer alıb.

M. Rəsulzadənin vəfatı münasibətlə hazırlanan jurnalın xüsusi sayında Əhməd bəyin "Azərbaycan böyük bir ideoloqunu qeyb etdi" adlı məqaləsi dərc olunub. Yazısında o, Rəsulzadənin "hər il qurtuluşu daha da yaxınlaşdırıq" ifadəsini tez-tez işlədiyini qeyd edib, onun haqqında olan düşüncələrini bu şəkildə ümumiləşdirib: "Məhəmmədəminlər fanidir, fəqət onun vəz etmiş olduğu fikirlər hər gün bir az daha parıldamaqda, inkişaf etməkdə, milliyyət sərhədlərini aşaraq Birləşmiş Millətlər ideyaları arasına qatılmaqdadır".

Əhməd bəyin yetişməsində Rəsulzadə ilə yanaşı Əbdülvahab Yurdsevər, Həmid Ataman kimi şəxsiyyətlərin böyük rolu olub. M. Rəsulzadə və Mirzəbala Məhəmmədəzadədən sonra

Arslantürklə birgə Əbdülvahab bəyə köməklik etdiklərini də qeyd edib.

Qaracanın vaxtilə Azərbaycandan Avropaya təhsil almağa göndərdiyi tələbələrəndən olan Həmid Ataman bəylə olan xatirələri mühacirət tarixi üçün əhəmiyyətlidir: "İstər idarə heyəti toplantılarında, istərsə də konfrans, gəzintilər, Azərbaycan çay və balo günlərində Dr. Atamanı dərnəyin sədri olaraq daha yaxından tanımaq fürsəti əldə etdim. Biz gənclər üçün o, doğru yolu göstərən bir ata, dərdlərimizə, məsələlərimizə kömək edən bir böyük qardaşdı... Görkəmli duruşu ilə tariximizin dərinliklərində yer alan əski türk bəylərini mənə xatırladardı... Dr. Həmid Ataman bəyi axırıncı dəfə kiçik qızının nikah mərasimində görmüşdüm... Əllərini öpdüyüm zaman "vəfasız olma, tez-tez gəl, görüşək" dedi və yanaqlarımdan öpdü. Hər gördüyümdə dediyi kimi bu dəfə də "sənin üçün bir dosya hazırladım, bir əmri-haqq vəqə olarsa, mühəqqəq surətdə o dosyanı götürməlisən. Lazimi sənədlər var" söyləmişdi".

15 dekabr 1979-cu ildə Əhməd bəy TRT 2-də İrandakı hadisələrdən bəhs edib, şah rejiminin Azərbaycan türklərinə qarşı etdiyi təzyiqlər barədə türk ictimaiyyətinə məlumatlandırılıb. Bu dövrdə

müdiri olan Əhməd Yaşatın vəfatı münasibətlə məqalə yazan Qaraca onun AKD-nin tarixində oynadığı rola dair önəmli bilgiler verib. Məqələdə Finlandiya cəbhəsində də vuruşan Yaşatın xatirələrindən maraqlı hissələr də təqdim olunub.

Güney Azərbaycan məsələlərini diqqətdə saxlayan Qaraca Ayətullah Seyid Kazım Şəriətəddari barədə qələmə aldığı yazısında onu bu şəkildə dəyərləndirib: "Təbrizdə ətrafına şölə saçaraq doğan bu parlaq ulduz müxtəlif təzyiqlər, qorxudulma, həbs edilmə kimi ağıla, xəyala gəlməyən hərəkətlərə dözməyərək Tehrandə batdı. Fəqət o, Azərbaycan türklərinin qəlbəğahında

nin dəstəyi ilə Bakıya gəlib, "Novruz" qəzetinə müsahibə verib. İlk təəssüratlarını bu şəkildə bildirib: "İlk dəfədir ki, "Vətən" Cəmiyyətinin dəvətilə yanvar ayının 20-də Bakıya gəlmişəm və həmin gün şəhidlərimizi ziyarət etdim... 20 Yanvar hadisələrində bütün Türkiyə ayaq üstündə idi. Türkiyənin hər yerindən böyük dövlətlərə, bütün təşkilatlara, o cümlədən BMT-yə müraciət etdik. Ölkəmizdə yaşayan kırımlılar, türküstanlılar, bolqar türkləri öz etirazlarını bildirdilər. Bir sözlə, bütün dünyaya Azərbaycan xalqı ilə həmrəy olmağımızı bəyan etdik". Əhməd bəy daha sonra ailəsi haqqında bəhs edib: "Azərbaycan mənim Vətən

can" jurnalında geniş həcmli məqalə nəşr etdirib və tarixi ildönümü münasibətlə Türkiyə dövlətinin etməli olduğu bəzi işləri sadalayıb: Rəsulzadənin adı Ankarada bir parka, küçəyə, məktəbə və ya kitabxanaya verilməlidir; TRT onun haqqında xatirə proqramı hazırlamalıdır; Çalışdığı milli kitabxanada, digər kitabxana və universitetlərdə haqqında toplanmış keçirilməlidir; Türkiyə poçt-xanası xatirə marka buraxmalıdır; Əsərləri yenidən nəşr edilməli, məqalələri kitab şəklində çap olunmalıdır.

1985-ci ildə II Dünya müharibəsindən sonra Türkiyəyə gələn, "Azərbaycan" jurnalının ilk məsul

çoxdan əbədi yerini tutdu...".

Əhməd bəy 1986-cı ildə Şah İsmayıl Xətəinin doğumunun 500-cü ildönümü münasibətlə də geniş bir məqalə qələmə alıb. Onun eyni zamanda Mirzə Fətəli Axundzadə, Abbasqulu ağa Bakıxanov, Məhəmməd Füzuli, Mirzə Şəfi Vəzəh kimi ədəbiyyatımızda əbədi yeri olan şəxslər haqqında da yazıları vardır.

Bakıya ilk gəliş

SSRİ-nin dağılma ərəfəsində və sonrakı illərdə Əhməd Qaraca Azərbaycanda baş verən hadisələri yaxından təqib edib, müxtəlif çıxışlar, bəyanatlar səsləndirib. 1991-ci ildə o, "Vətən" Cəmiyyəti-

torpağımdır. 1924-cü ildə ailəmlə Gəncədən Türkiyəyə köçüb. Azərbaycanda qohum-əqrəbam çoxdur. Onlarla görüşmək arzusunda yam".

Bu ziyarətində Əhməd Qaracanı Yəhya Taşdəlen müşayiət edib. Yanvar ayının 31-də Qaraca Novxanıya gedib, orada çıxış edib, M. Rəsulzadə ailəsinin məzarlarını ziyarət edib. "Ədəbiyyat" qəzeti Azərbaycan Kültür Dərnəyinin fəaliyyəti ilə bağlı ondan müsahibə alıb.

Ömrü boyunca Azərbaycan məsələləri ilə məşğul olan Əhməd Qaraca 15 may 2005-ci ildə vəfat edib, Ankarada Karşıyaka məzarlığında dəfn olunub...